Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

16. oktober 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – fælles landbrugspolitik – biavlssektoren – forordning (EU) nr. 1308/2013 – delegeret forordning (EU) 2015/1366 – støtteansøgning – betingelser – minimumsantallet af honningbifamilier – fastsættelse med tilbagevirkende kraft – retssikkerhedsprincippet – princippet om beskyttelse af den berettigede forventning«

I sag C-490/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (forvaltnings- og arbejdsretten i Budapest, Ungarn) ved afgørelse af 17. juli 2018, indgået til Domstolen den 26. juli 2018, i sagen

SD

mod

Agrárminiszter,

har

RETTEN (Niende Afdeling),

sammensat af D. Šváby, som fungerende afdelingsformand, og dommerne K. Jürimäe og N. Piçarra (refererende dommer),

generaladvokat: P. Pikamäe,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– den ungarske regering ved ügyvéd M.Z. Fehér og A. Pokoraczki, som befuldmægtigede,

– den græske regering ved G. Kanellopoulos, A. Vasilopoulou og E.-E. Krompa, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved L. Havas og B. Hofstötter, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

* Processprog: ungarsk.

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2 i Kommissionens delegerede forordning (EU) 2015/1366 af 11. maj 2015 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1308/2013 for så vidt angår støtte til biavlssektoren (EUT 2015, L 211, s. 3, herefter »forordning 2015/1366«).

2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem SD og Agrárminiszter (landbrugsministeren, Ungarn) vedrørende sidstnævntes afgørelse om afslag på støtte til erhvervelsen af nyt udstyr til migration af bier.

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning (EU) nr. 1308/2013

3 Artikel 55 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1308/2013 af 17. december 2013 om en fælles markedsordning for landbrugsprodukter og om ophævelse af Rådets forordning (EØF) nr. 922/72, (EØF) nr. 234/79, (EF) nr. 1037/2001 og (EF) nr. 1234/2007 (EUT 2013, L 347, s. 671) med overskriften »Nationale programmer og finansiering« bestemmer følgende i stk. 1:

»For at forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter kan medlemsstaterne udarbejde nationale programmer for biavlssektoren for en periode på tre år (»biavlsprogrammer«). […]«

4 I henhold til denne forordnings artikel 56, stk. 1, litra b), er Kommissionen tillagt beføjelse til at vedtage delegerede retsakter i overensstemmelse med forordningens artikel 227 vedrørende »grundlaget for tildeling af Unionens finansielle bidrag til hver deltagende medlemsstat baseret bl.a. på det samlede antal bistader i Unionen«.

5 I henhold til forordningens artikel 57, stk. 1, litra c), kan Kommissionen vedtage gennemførelsesretsakter, der fastsætter foranstaltninger, der er nødvendige, vedrørende »godkendelse af de biavlsprogrammer, som medlemsstaterne indsender, herunder tildelingen af Unionens finansielle bidrag til hver deltagende medlemsstat og maksimumsstøtten for medlemsstater«.

Forordning 2015/1366

6 2.-4. og 11. betragtning til forordning 2015/1366 har følgende ordlyd:

»(2) Af artikel 55 i forordning (EU) nr. 1308/2013 fremgår det, at medlemsstaterne kan udarbejde nationale programmer for biavlssektoren for en periode på tre år […]. Det er nødvendigt at fastsætte grundlaget for fordelingen af Unionens finansielle bidrag til de deltagende medlemsstater.

(3) Antallet af bistader i de enkelte deltagende medlemsstater er en indikator for, hvor stor medlemsstatens biavlssektor er. Den enkelte deltagende medlemsstats andel af det samlede antal bistader i Unionen udgør et enkelt grundlag for fordelingen af Unionens bidrag til biavlsprogrammerne.

(4) For at sikre en forsvarlig fordeling af Unionens midler, bør de deltagende medlemsstater have en pålidelig metode til at fastsætte antallet af bistader på deres område.

[…]

(11) Det er nødvendigt at fastsætte overgangsbestemmelser for fordelingen af Unionens bidrag til biavlsprogrammerne for 2017-2019. For at sikre kontinuitet med biavlsprogrammerne for 2014-2016 og sikre medlemsstaterne tilstrækkelig tid til at fastlægge en pålidelig metode til at fastsætte antallet af bistader, der er klar til indvintring mellem den 1. september og den 31. december, bør fordelingen af Unionens midler til biavlsprogrammerne for 2017-2019 ske på grundlag af det antal bistader, som medlemsstaterne oplyste i 2013 i deres biavlsprogrammer for 2014-2016.«

7 Artikel 1 i forordning 2015/1366 med overskriften »Bistader« bestemmer:

»I denne forordning forstås ved »bistade« den enhed, der rummer en honningbifamilie, og som bruges til produktion af honning eller andre biavlsprodukter eller honningbiavlsmateriale, og alle de dele, der er nødvendige for bifamiliens overlevelse.«

8 Denne forordnings artikel 2 med overskriften »Metode til fastsættelse af antallet af bistader« har følgende ordlyd:

»Medlemsstater, der indgiver nationale biavlsprogrammer, jf. artikel 55 i forordning (EU) nr. 1308/2013 (»biavlsprogrammerne«), skal have en pålidelig metode til hvert år mellem den 1. september og den 31. december at fastsætte, hvor mange bistader der er klar til indvintring på deres område.«

Ungarsk ret

9 § 4 i a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2016-2019 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól szóló 4/2017. (I. 23.) FM rendelet (dekret nr. 4/2017 fra ministeren for landbrug og udvikling af landdistrikterne vedrørende reglerne for anvendelse af støtte i medfør af det nationale ungarske program for biavlssektoren indrømmet med medfinansiering fra det nationale budget og fra Den Europæiske Garantifond for Landbruget for gennemførelsesperioderne 2016-2019) af 23. januar 2017 (*Magyar Közlöny* 2017/8) bestemmer følgende:

»[…]

10) Med hensyn til de i § 2, stk. 2, litra a), ae), b), ba), bb), c) og cb), omhandlede foranstaltninger og støtten til erhvervelse af radiofrekvensidentifikation i forbindelse med den i litra c) og ca), omhandlede foranstaltning og med hensyn til støtte til genoprettelse af bibestandene med formeringsmateriale, der er egnet både ud fra et veterinært og et genetisk synspunkt, i forbindelse med den i litra e) omhandlede foranstaltning fastsættes retten til at modtage støtte på grundlag af antallet af honningbifamilier,

a) som er fastsat under den uafhængige veterinærkontrol af bierne i efteråret i den pågældende gennemførelsesperiode,

b) som er anmeldt i overensstemmelse med a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet [dekret nr. 119/2007 fra ministeriet for landbrug og udvikling af landdistrikterne af 18. oktober 2007 om national registrering af avlssteder og -centre og diverse oplysninger herom] og er registreret i informationssystemet for husdyravl (TIR) omhandlet i dekret nr. 119/2007 FVM i overensstemmelse med erklæringer, der er sendt til og modtaget af statsforvaltningens kompetente provinskontor senest 30 dage efter ikrafttrædelsen af dette dekret med hensyn til den første gennemførelsesperiode, senest den 15. november 2017 med hensyn til den anden gennemførelsesperiode og senest den 15. november 2018 med hensyn til den tredje gennemførelsesperiode, og

c) som fortsat tilhører ansøgeren på den dato, hvor denne indgiver ansøgningen om udbetaling af støtte.«

10 § 22 i dekret nr. 4/2017 er affattet således:

»[…]

3) Producenter, som er gyldige medlemmer af Országos Magyar Méhészeti Egyesület [den ungarske nationale sammenslutning af biavlere (OMNE)] kan modtage støtte på grundlag af antallet af honningbifamilier, som fastsættes efter § 4, stk. 10.

[…]

5) For at kunne modtage støtte skal ansøgeren eje mindst 60 honningbifamilier for at modtage den i stk. 4, litra a), b) og e), omhandlede støtte til udstyr, mindst 30 honningbifamilier for at modtage den i stk. 4, litra h), omhandlede støtte til udstyr og mindst 100 bifamilier for at modtage den i stk. 4, litra c), d), f), og g), omhandlede støtte til udstyr.«

11 Det ungarske biavlsprogram for 2014-2016 indeholdt støtte til den stadeflytning i biavlssektoren, der er fastsat i Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2013–2016 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól szóló 118/2013. (XII. 16.) VM rendelet (dekret nr. 118/2013 af 16. december 2013 fra ministeren for udvikling af landdistrikterne vedrørende reglerne for anvendelse af støtte i medfør af det nationale ungarske program for biavlssektoren indrømmet med medfinansiering fra det nationale budget og fra Den Europæiske Garantifond for Landbruget for gennemførelsesperioderne 2013-2016). Tildelingen heraf var betinget af, at biavleren ejede mindst 30 honningbifamilier, der var registreret i TIR. Programmet blev afsluttet den 31. august 2016.

12 For 2017-2019 gjorde dekret nr. 4/2017, der trådte i kraft den 24. januar 2017, tildelingen af denne støtte betinget af, at biavleren ejede mindst 60 honningbifamilier, der var registreret i TIR. Eftersom antallet af bifamilier, som på tidspunktet for dekretets ikrafttræden var registreret i TIR, var det, der blev meddelt under den årlige undersøgelse for 2016, bestemtes det, at biavlerne kunne ændre disse oplysninger med tilbagevirkende kraft senest 30 dage efter det nævnte dekrets ikrafttræden.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

13 Den 13. marts 2017 indgav SD en ansøgning om støtte til erhvervelse af nyt udstyr, der var nødvendigt til migration af bierne, til næstformanden for Magyar Államkincstár (den ungarske statskasse, herefter »statskassen«), som er ansvarlig for støtte til landbrug og udvikling af landdistrikterne. Han erklærede i denne forbindelse, at han ejede 62 honningbifamilier.

14 Ved afgørelse af 5. maj 2017 gav statskassen afslag på ansøgningen om tildeling af den pågældende støtte, idet SD ikke opfyldte betingelsen om minimumsantallet af honningbifamilier, der var registreret i TIR. Der var nemlig blot registreret 36 bifamilier heri, mens tildelingen af denne støtte i medfør af dekret nr. 4/2017, der trådte i kraft den 24. januar 2017, var betinget af, at mindst 60 bifamilier var anført i TIR.

15 SD indgav en klage til landbrugsministeren, som ved afgørelse af 21. august 2017 tiltrådte statskassens afgørelse og gav afslag på denne ansøgning.

16 SD har anlagt sag med påstand om annullation af landbrugsministerens afgørelse for Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (forvaltnings- og arbejdsretten i Budapest, Ungarn).

17 Denne retsinstans nærer tvivl om, hvorvidt »den bestemmelse i dekret nr. 4/2017 […], som – uden at give en tilstrækkelig forberedelsestid – har fordoblet det antal honningbifamilier, der kræves for at opnå støtte, er forenelig med EU-retten«.

18 På denne baggrund har Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (forvaltnings- og arbejdsretten i Budapest) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal den [pålidelige metode], som er nævnt i artikel 2 i […] [forordning 2015/1366], og som anvendes til hvert år mellem den 1. september og den 31. december at fastsætte [antallet af] bistader, fortolkes således, at det er støtteansøgeren, der skal oplyse om antallet af honningbifamilier, og, såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, er dette da en pålidelig metode?

2) Hvis antallet af bistader i overensstemmelse med artikel [2] i forordning [2015/1366] skal fastsættes hvert år mellem den 1. september og den 31. december på grundlag af biernes biologiske karakteristika – hvilket antal ligger til grund for støtten til biavlssektoren – skal [denne bestemmelse] da fortolkes således, at medlemsstaterne kan fravige denne regel?

3) Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, kan den nationale lovgivning da bestemme, at det krævede antal honningbifamilier skal fastsættes i januar med tilbagevirkende kraft?

4) Skal den omstændighed, at [midlerne] skal tildeles til biavlsprogrammerne for 2017-2019 på grundlag af det antal bistader, som medlemsstaterne oplyste i 2013 i deres biavlsprogrammer for 2014-2016, fortolkes således, at det også er muligt at fastsætte det antal bistader, der kræves for at få tildelt støtte[,] efter den periode, der udløb den 31. december 2016, og som ligger til grund for fordelingen af støtten for […] 2017, på en anden måde?

5) Skal [forordning 2015/1366] fortolkes således, at den tillader, at der vedtages en national retsregel, der opstiller en betingelse for udbetaling af de minimis-støtte, der ikke er forenelig [med nævnte forordning]? Skal den i EU-retten omhandlede støtte være egnet, også i praksis, til at støtte biavlsdrift?«

Formaliteten

19 I deres skriftlige bemærkninger har den ungarske regering og Kommissionen gjort gældende, at artikel 2 i forordning 2015/1366, som den forelæggende ret ønsker fortolket, kun vedrører grundlaget for fordelingen af Unionens finansielle bidrag til medlemsstaterne, og at denne artikel derfor ikke er relevant for fastlæggelsen af de betingelser, der gælder for tildelingen af den støtte, som hver biavler modtager individuelt på nationalt plan.

20 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det inden for rammerne af det samarbejde, der i medfør af artikel 267 TEUF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse herom (dom af 25.7.2018, AY (arrestordre – vidne), C-268/17, EU:C:2018:602, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).

21 Det følger heraf, at der gælder en formodning for, at de spørgsmål om en fortolkning af EU-retten, som den nationale ret har stillet på det retlige og faktiske grundlag, som den har fastlagt inden for sit ansvarsområde, er relevante, hvorfor det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve rigtigheden heraf. Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er hypotetisk, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 25.7.2018, AY (arrestordre – vidne), C-268/17, EU:C:2018:602, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

22 Det følger ligeledes af Domstolens faste praksis, at det tilkommer Domstolen inden for rammerne af den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Domstolen kan i givet fald omformulere de spørgsmål, der forelægges den, og i denne sammenhæng fremlægge alle de fortolkningselementer i EU-retten, som de nationale retter skal anvende for at træffe afgørelse i de for dem verserende tvister (jf. i denne retning dom af 10.9.2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis, og af 19.9.2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, præmis 54).

23 I denne sag fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at tvisten i hovedsagen vedrører gyldigheden af statskassens afgørelse som tiltrådt af landbrugsministeren, hvorved SD fik afslag på sin støtteansøgning, da vedkommende ikke opfyldte de betingelser, der var fastsat for tildelingen af støtten, nemlig det antal af 60 bistader, som kræves i medfør af det nationale biavlsprogram for 2017-2019, der er fastlagt ved dekret nr. 4/2017.

24 Det er således i denne sammenhæng, at den forelæggende ret med det første, det andet, det fjerde og det femte spørgsmål, der skal undersøges samlet, nærmere bestemt ønsker en fortolkning af forordning 2015/1366 for at vurdere, om de betingelser for tildelingen af den i hovedsagen omhandlede støtte, der er fastsat ved dekret nr. 4/2017, er i overensstemmelse med forordning 2015/1366 og navnlig med dennes artikel 2.

25 Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, at artikel 55, i forordning nr. 1308/2013 for at forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter i Unionen i sit stk. 1 bestemmer, at medlemsstaterne kan udarbejde nationale programmer for biavlssektoren for en periode på tre år, og at disse programmer kan modtage EU-tilskud på de i denne artikels stk. 2 og 3 fastsatte betingelser.

26 Det skal for det andet fastslås, at EU-lovgiver ved denne forordnings artikel 56, stk. 1, litra b), har tilsigtet at tillægge Kommissionen beføjelse til at vedtage delegerede retsakter om grundlaget for tildeling af Unionens finansielle bidrag til hver deltagende medlemsstat, henset til bl.a. på det samlede antal bistader i EU.

27 I denne sammenhæng fastsætter forordning 2015/1366, hvis retsgrundlag er artikel 56, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013, kriterier for tildelingen af Unionens finansielle bidrag til medlemsstaternes biavlsprogrammer, der udarbejdes hvert tredje år.

28 Mens artikel 4 i forordning 2015/1366 foreskriver, at Unionens bidrag til biavlsprogrammerne fordeles blandt medlemsstater med biavlsprogrammer i forhold til det gennemsnitlige samlede antal bistader, som den pågældende medlemsstat har meddelt Kommissionen, pålægger denne forordnings artikel 2, som skal forstås i lyset af anden til fjerde betragtning hertil, medlemsstaterne at udarbejde en pålidelig metode til hvert år mellem den 1. september og den 31. december at fastsætte antallet af bistader på deres område, hvilket er det væsentligste kriterium for fordelingen af EU-støtten mellem medlemsstaterne til finansiering af de nationale biavlsprogrammer.

29 Artikel 2 begrænser sig dermed til at tilrettelægge fordelingen af Unionens bidrag til finansieringen af de nationale programmer og vedrører ikke betingelserne for tildeling af støtte til biavlerne inden for rammerne af disse programmer.

30 Tvisten i hovedsagen vedrører netop en af disse betingelser, hvis fastsættelse henhører under medlemsstaternes kompetence i medfør af artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013. Når de udøver denne kompetence, forpligter denne bestemmelse dem ikke til at fordele den pågældende støtte baseret på et bestemt kriterium, såsom antallet af bistader eller – såfremt de fastlægger dette kriterium – til at bruge perioden fra den 1. september til den 31. december som reference.

31 Det følger heraf, at den fortolkning af artikel 2 i forordning 2015/1366, som den forelæggende ret ønsker med det første, det andet, det fjerde og det femte spørgsmål, er uden betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen.

32 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret derimod oplyst, om den nationale lovgivning, som fastsatte antallet af honningbifamilier som et kriterium for tildelingen af støtte som led i et biavlsprogram, henset til de EU-retlige regler, kan »bestemme, at det krævede antal honningbifamilier skal fastsættes i januar med tilbagevirkende kraft«, som betingelse for tildelingen af denne støtte. Eftersom dette spørgsmål, som den ungarske regering og Kommissionen har anført, henhører under retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning som generelle retsprincipper inden for Unionens retsorden, skal disse principper fortolkes for at besvare det nævnte spørgsmål.

Realiteten

33 Det tredje spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt, skal forstås således, at det i det væsentlige ønskes oplyst, om retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der i medfør af artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013 udarbejder programmet i biavlssektoren for en ny periode på tre år, dels fastsætter betingelser for tildelingen af støtte i denne sektor, som er anderledes end de betingelser, der var fastsat for de tidligere programmer, dels giver biavlerne mulighed for at modtage denne støtte fra et tidligere tidspunkt end ikrafttrædelsen af denne lovgivning, hvis de opfylder de nye betingelser, der er fastsat heri.

34 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at de vide skønsbeføjelser, som medlemsstaterne har i henhold til artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013 med henblik på at udarbejde nationale programmer for treårsperioder for at forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter, herunder til at fastsætte og ændre betingelserne for tildeling støtte hertil til aktørerne i denne sektor, skal overholde de krav, som følger af de almindelige principper, som er anerkendt i Unionens retsorden (jf. i denne retning dom af 15.7.2004, Gerekens og Procola, C-459/02, EU:C:2004:454, præmis 21), som ifølge Domstolens faste praksis omfatter retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning (jf. i denne retning dom af 15.2.1996, Duff m.fl., C-63/93, EU:C:1996:51, præmis 20, af 18.5.2000, Rombi og Arkopharma, C-107/97, EU:C:2000:253, præmis 65, af 20.6.2013, Agroferm, C-568/11, EU:C:2013:407, præmis 47, og af 10.12.2015, Veloserviss, C-427/14, EU:C:2015:803, præmis 30).

35 Hvad angår retssikkerhedsprincippet skal dette ifølge Domstolens faste praksis sikre, at situationer og retsforhold er forudsigelige (jf. i denne retning dom af 10.12.2015, Veloserviss, C-427/14, EU:C:2015:803, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).

36 Hvad angår princippet om beskyttelse af den berettigede forventning følger det ligeledes af Domstolens faste praksis, at adgangen til at påberåbe sig dette princip står åben for enhver erhvervsdrivende, hos hvem en national myndighed har vakt begrundede forhåbninger. Når en forudseende og påpasselig erhvervsdrivende kan påregne vedtagelsen af en foranstaltning, der kan påvirke den pågældendes interesser, kan vedkommende dog ikke påberåbe sig et sådant princip, når foranstaltningen vedtages. De erhvervsdrivende kan endvidere ikke have nogen berettigede forventninger om opretholdelse af en bestående situation, som de nationale myndigheder kan ændre ved beslutninger truffet inden for rammerne af deres skøn (jf. bl.a. dom af 10.9.2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, præmis 53, og af 10.12.2015, Veloserviss, C-427/14, EU:C:2015:803, præmis 39).

37 Disse principper må anvendes særligt strikt, hvor der er tale om regler, som kan have økonomiske virkninger, således at de berørte kan få præcist kendskab til de forpligtelser, der følger heraf (jf. i denne retning bl.a. dom af 29.4.2004, Sudholz, C-17/01, EU:C:2004:242, præmis 34, og af 13.3.2008, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening m.fl., C-383/06 – C-385/06, EU:C:2008:165, præmis 52).

38 Det påhviler alene den forelæggende ret at efterprøve, om en national lovgivning er forenelig medde grundlæggende principper i Unionens retsorden. Domstolen kan, når den træffer præjudiciel afgørelse i medfør af artikel 267 TEUF, alene forsyne den forelæggende ret med fortolkningsbidrag vedrørende EU-retten, således at den forelæggende ret selv kan vurdere spørgsmålet om den nationale foranstaltnings forenelighed (jf. i denne retning dom af 10.9.2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

39 I det foreliggende tilfælde skal det bemærkes, dels at den fastsættelse af betingelserne for tildelingen af den pågældende støtte i medfør af det nye biavlsprogram for 2017-2019, der blev fastlagt ved dekret nr. 4/2017, indebar en forøgelse af det antal honningbifamilier, der krævedes for at få tildelt denne støtte, dels at det tidligere program i denne sektor blev afsluttet den 31. august 2016.

40 Med henblik på, under hensyn til retssikkerhedsprincippet, at vurdere såvel forudsigeligheden af fastsættelsen af de betingelser for tildelingen af den pågældende støtte for den nye periode, der er anderledes end de betingelser, der var fastsat for tidligere programmer, som anvendelsen af disse betingelser fra datoen for afslutningen af det tidligere biavlsprogram på biavlere, som denne dag opfyldte de nye, fastsatte betingelser, skal det således, som anført i nærværende doms præmis 34, fremhæves, at artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013 indrømmer medlemsstaterne en vid skønsbeføjelse til at udarbejde biavlsprogrammer for en periode på tre år »[f]or at forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter«.

41 Det følger heraf, at medlemsstaterne i princippet kan fastsætte betingelser for tildeling af denne støtte for en nye periode, der er anderledes end betingelserne fastsat i de tidligere programmer, navnlig hvad angår antallet af det krævede antal honningbifamilier, samt fastsætte den dato, fra hvilken biavlerne kan modtage den støtte, der er fastsat i det nye biavlsprogram, hvis de opfylder de betingelser, der er fastsat heri.

42 Det skal i denne forbindelse tilføjes, at fastsættelsen af betingelser for tildeling af den pågældende støtte for en ny periode, som er anderledes end de betingelser, der var fastsat ved de tidligere programmer, for at »forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter« i overensstemmelse med artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013, ikke kan udgøre en uforudsigelig begivenhed for dem, der har ansøgt om denne støtte.

43 Hvad angår princippet om beskyttelse af den berettigede forventning havde de omhandlede biavlere ikke en berettiget forventning om, at de betingelser, der skulle opfyldes for at få tildelt støtte inden for de tidligere biavlsprogrammer, ville blive opretholdt ved det program, der blev vedtaget for den nye periode.

44 De biavlere, som ikke opfyldte de nye betingelser, havde derfor ikke en berettiget forventning om, at de fortsat ville modtage den støtte, som blev tildelt inden for et nationalt program, der ikke længere var gældende.

45 Hertil kommer, at eftersom de nye betingelser giver biavlere, der opfylder disse, mulighed for få tildelt den pågældende støtte, før det program, der fastsatte disse betingelser, trådte i kraft, kan disse betingelser anses for at give mulighed for, at målet om at »forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter«, der er fastsat i artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013, nås.

46 På denne baggrund skal det tredje spørgsmål besvares med, at med forbehold for den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, skal retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der i medfør af artikel 55, stk. 1, i forordning nr. 1308/2013 udarbejder programmet i biavlssektoren for en ny periode på tre år, dels fastsætter betingelser for tildelingen af støtte i denne sektor, som er anderledes end de betingelser, der var fastsat i de tidligere programmer, dels giver biavlerne mulighed for at modtage denne støtte fra et tidligere tidspunkt end ikrafttrædelsen af denne lovgivning, hvis de opfylder de nye betingelser, der er fastsat heri.

Sagsomkostninger

47 Da sagen i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Med forbehold for den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, skal retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der i medfør af artikel 55, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1308/2013 af 17. december 2013 om en fælles markedsordning for landbrugsprodukter og om ophævelse af Rådets forordning (EØF) nr. 922/72, (EØF) nr. 234/79, (EF) nr. 1037/2001 og (EF) nr. 1234/2007 udarbejder programmet i biavlssektoren for en ny periode på tre år, dels fastsætter betingelser for tildelingen af støtte i denne sektor, som er anderledes end de betingelser, der var fastsat for de tidligere programmer, dels giver biavlerne mulighed for at modtage denne støtte fra et tidligere tidspunkt end ikrafttrædelsen af denne lovgivning, hvis de opfylder de nye betingelser, der er fastsat heri.

Underskrifter